

Bradford
102

102

795

1.

FELVILÁGOSÍTÓ SZÓZAT

A MAGYAR NÉPHEZ.

„Szeressed felebarátodat, mint önmön magadat.“

Liber József,
Magyarországi r. kath. néptanító.

3.

PEST.

NYOMATOTT FANDA ÉS FROHNA KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1869.

FELVILÁGOSÍTÓ SZÓZAT

DR. BALLERGY GEZA

1891

NYELVTUDOMÁNYI ÉS NYELVHASZNÁLATI TUDOMÁNYI INTÉZET

1891

SZÓZAT A NÉPHEZ.

Jó atyámfiak! az úrban testvérek!
 Figyeljetek arra, a mit most beszélek. . .
 Tiszta igazság az, és nem hamis ige,
 Minőt prédikálnak hosszában, széltibe. . .
 Nem mondom oknélkül, nem teszem hiába.
 Megérti az okos — ámde nem a — kába;

Gyakran hallottátok: a törvény parancsol!
 Ki nem ismer törvényt, ám lássa! mint lakol.
 Mint gazda a háznál a ház érdekében
 Parancsol köztörvény az ország ügyében.
 Barátom! mit tennél, gondold el jól magad,
 Ha saját háznéped nem fogadná szavad?
 Eltűrnéd? Nem hiszem; sőt rákényszeritnéd,
 Ha azonnal ötet háztól ei nem üznéd;
 Hidd meg atyámfia! szükséges a törvény
 Nehogy zavar legyen, ne nyílják az örvény,
 Melybe oda veszne vagyonod, életed.
 — Bizony törvény nélkül az ország nem lehet! —

Sok szegény ember meg abban leli kárát :
 Nem érti a törvény kacskaringos szavát —
 Nem érti, mert nem járt soha iskolába.
 S vagyonába kerül tanulatlansága —
 Mindezen csupán az iskola segíthet ;
 Sok bajt elhárít az, sokat boldoggá tett . .
 Tudja ezt az ország, s az ország-gyűlése,
 Azért hallgassátok mi lett a végzése . .

Rendeli a törvény, mindenki gyermeke,
 Ha isten 6 évet érnie engede
 Iskolába járjon teljes hat éven át,
 S tanuljon, okuljon, vegye egykor hasznát —
 — Parancsolja tovább : a község birája
 Mindenki gyermekét jegyezze írásba,
 S a tanulás alul senkit fel ne mentsen,
 Ha csak nem nyavalyás ; mitől isten mentsen.
 — Azt is elrendeli hogy egy iskolába
 80 gyermeknél több ne járjon . . . hiába !
 Magadnak 8 is sok ; hátha 80 volna !!
 A sok bajtól, gondtól hajszalad se volna . .
 A törvény, ahányszor 80 gyermeket lel
 Annyi iskolát és tanítót rendel el . . .
 — Megszabja : mekkora legyen egy-egy terem,
 Tágas, szép, világos, nem sötét, mint verem —
 — Tanító fizetés, minden megvan szabva . .
 A ki jobban fizet, az a jobbat kapja —
 — Végre azt hagyja meg : ki tartsa jövőre,
 Hogy a nevelés-ügy haladjon előre ;
 Állithat bárki egy s többek vagy hitfelekezet,

De egyiknek sem ad épen szabad kezét,
 Mert, ha nem úgy teszi, mint van parancsolva,
 Az állam kezére megy át az iskola . . .
 Ne legyünk hát vakok! Nézzük hamarjában.
 Hogyan áll a dolog maga-mivoltában?!

Hányféle iskolák fognak fenállani?
 Három: magán, felekezeti- és község- vagy állami.

Elsők lesznek majd a köz-államiskolák
 Mert egy egész ország adójából tartják . .
 Ország költségéből készül iskolája;
 Abból lesz fődözve minden kiadása.
 Aki ebben tanul zsidó, vagy keresztény,
 — Nem kérdezi senki, nem nézi a törvény —
 Mind isten gyermeke, mind egy hon szülöttje . .
 Egymást megbecsülje, egymást ne gyűlölje . .
 Egy hazában laknak, egyformán adóznak;
 Mindannyi számára — egy törvényből osztnak . .
 Együtt nevelik az embert: emberségre;
 Bölcs, okos dolgokra, hasznos mesterségre,
 Írás-, olvasásra, számolás, földrajzra,
 A föld, víz, levegő olyan titkaira
 Miket, ha ismerünk nagy hasznunkra lehet
 Mi könnyűvé teszi a legnagyobb terhet —
 Fák nemesítését, földnek használását,
 Barmok tenyésztését s bajuk orvoslását . .
 A természet rajzát, honi történetet,

Melyben az ifjúság olyan tükört lelhet,
 Hová a múlt időbe néz; beletekint,
 S feléje a jövő elrejtett képe int
 Okos dolgok ezek! mondod atyámfia!
 Hasznos az embernek; jó mindezt tudnia, —
 „De hát, kérded a hit-, a vallásnak dolga
 „Mivé lesz ekképen?! mert a pap azt mondta“
 „Hogy a vallásom van nagy veszedelemben“? . . .
 — Ha hiszed barátom, tévedsz mindezekben:
 Nem veszhet vallásod — az igazat mondom —
 Gondolt rá a törvény a legbölesebb módon . . .
 — Azt hagyja ugyanis erős rendeletben:
 „Mindenki hagyassék a maga hitében“
 Megvéd egyenlően mindenféle vallást,
 Katholikust, Zsidót, reformált-protestánst,
 Csak a gyermekeknek együtt nevelését
 Szeretné, mert vele tehet sok enyhítést . . .
 Hogy pedig vallásod — maga — nem szenvedhet:
 Olvasd el csak, kérlek, az új törvényeket . . .

Ha gyermekid közös iskolába járnak
 Minden héten kétszer — rendre — külön válnak . .
 Köztük a lelkész úr mindjárt megjelenjen
 — Igy volt ez hajdanta, ezután is legyen —
 S tanitgassa őket vallásos dolgokra;
 Magát a szent hitet ne bizza másokra.
 Jobban tudja ő azt mint ezer tanító —
 A vallásra nézve — mi a legnagyobb jó . . .
 A törvény mondja ezt, ennek így kell lenni . .
 Törvény ellen nem fog a pap se vétetni . .

No hát jó barátom! félted még vallásod,
Közös iskoláktól? mikor ott van papod?!

Most még azt mondom el, nehogy abban csalódj —
Minő módon lesz a sok iskola olcsóbb?..

— Ha egy ember maga állít fel tanodát
Köteles viselni minden baját, gondját..
Teheti gazdag úr, de nem a föld rabja:
Erre szegény ember fejét soh'se adja...

— Ha iskolát tart fenn egy hitfelekezet,
Saját vállaira rak nyomasztó terhet.
Nem segíti senki.. sem ország, sem város..
A költség terhe lesz sokszorosan káros,
Mert, amíg azt hiszi, hogy csak egyre fizet,
Adó pótlékban az országnak is fizet...

— Ha, tovább, egy város vagy egy falu népe
Közösen vállalja a maga terhére
Annyiban okosabb, mert, ha el nem bírja,
A teher egy részét az országra bizza....
Segítséget nyerhet — országos pénztárból..
Országos adónak a pótolásából.

Miből semmit sem kap egy hitfelekezet,
Mert közös birtokból csak a közös vehet..

— Legolcsóbb iskola a közös — állami,
Mert fő jövedelme abból fog állani,
Mit egy egész ország adózna számára,
Szegény nép javára: az ország hasznára..

Ország-, nép javára, mondom, és igazán!
Hány nagy úrnak nincsen iskola birtokán!?

Mennyi jószág hever szerte papi-kézen! ?
 Ezt természetesen adóztatnák szépen . . .
 Iskolájuk nincsen . . . adót fizetnének . . .
 Ez lenne hasznára az ország népének!!!
 — Mig egy szegény ember egy forintot fizet.
 Van elég, ki ötöt, van olyan ki tizet,
 Ki százat, ki ezret ad hozzá évenként . . .
 — Tekintve a dolgot — a szegényre ekként
 Lenne legolcsóbb az állami iskola — — —
 Közös iskolánál mindenki adója,
 Csak 5 krajcár lehet — minden forint után —
 Nem több de kevesebb — a törvények útján . . .
 Ha pedig nem közös de hitfelekezeti,
 30—40—50, sőt többre nőhet ki . . .
 — Most válasz barátom! ha van józan eszed —
 Ha a közöshez állsz, csak okosan teszed . . .
 Jobb nem feljebb ötnél — mint tizszer anyira . . .
 Bizzál a törvénybe, abban van megírva . . .

* * *

Végre, utoljára hadd súgok egyet meg!
 A papok ugyanis miért ijeszgetnek? !
 Nem szeretik sokan a munkát, bajlódást,
 Azért tesznek annyi csűrést, meg csavarást,
 Hogy nekik ne kelljen hitoktatást adni . . .
 Mert akkor nem lehet heverni, mulatni,
 A vallás-oktatást tanítóra bízni,
 Maguknak csak lévén legfőbb gondjok hízni;
 Mint azt mostan teszik — kevés kivétellel —
 Most válasz, barátom! néz nyitott szemekkel.

